NORAKSTS

Lieta Nr.C31234109

SKC-337/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016.gada 5.decembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente A.Briede

tiesnesis I.Bisters

tiesnese M.Senkāne

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar zemnieku saimniecības „Asaru krogs" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 19.novembra spriedumu zemnieku saimniecības „Asaru krogs" prasībā pret SIA „Protimber" un /pers. B/ par saistību izpildi.

Aprakstošā daļa

[1] Zemnieku saimniecība „Asaru krogs" (turpmāk – z/s „Asaru krogs") 2009.gada 11.februārī cēlusi tiesā prasību pret SIA „Protimber" un /pers. B/ par pienākuma uzlikšanu atjaunot ciršanas apliecinājumus.

Prasības pieteikumā norādīts tālāk minētais.

[1.1] /pers. B/ 2007.gada 28.martā noslēdza ar SIA „Protimber" pirkuma līgumu, ar kuru par 30 000 LVL pārdeva pircējai izcērtamo koku krājumus, kas atrodas uz pārdevējai piederošajiem zemesgabaliem /Nosaukums C/ un /Nosaukums D/ Taurupes pagastā, Ogres rajonā, atbilstoši Madlienas mežniecības izsniegtajiem ciršanas apliecinājumiem.

Savukārt 2007.gada 29.martā SIA „Protimber" noslēdza ar z/s „Asaru krogs" cirsmas pirkšanas līgumu Nr.10, ar kuru izcērtamā koku krāja par 64 000 LVL pārdota prasītājai. Līgumā kā viens no pārdošanas pamatojumiem bija Madlienas mežniecības izsniegtie ciršanas apliecinājumi.

[1.2] Ciršanas apliecinājumi Nr.170455, 170456, 170457, 170458, 170459, 170461, 170462 un 170488 saskaņā ar /pers. B/ pilnvarojumu 2007.gada martā izsniegti /pers. C/, kurš vienlaikus bija arī SIA „Protimber" valdes loceklis.

[1.3] 2007.gada 1.augustā /pers. B/ pilnvaru /pers. C/ atsauca, bet Madlienas mežniecība, pamatojoties uz meža īpašnieces /pers. B/ iesniegumu, 2007.gada 24.augustā ar lēmumu Nr.1-9/122 apturēja cirsmu apliecinājumos noteiktās darbības.

[1.4] Cirsmas pirkuma līguma slēgšanas pamatā bija koku ciršanas apliecinājumi, taču sakarā ar izsniegto ciršanas apliecinājumu darbības apturēšanu prasītājai nav iespējams gūt labumu no noslēgtā līguma, līguma saistības nav izpildītas (Civillikuma 2027.pants).

Faktiski/pers. B/ pārdeva kokus uz celma par 30 000 LVL, lai gan zināja, ka vēlāk neļaus kokus izcirst (anulēs ciršanas atļaujas) un naudu neatdos. Tādējādi viņa, ļaunprātīgi izmantojot pircēja uzticēšanos, ieguva labumu. Paturot gan pirkuma maksu, gan pārdoto koku krāju, atbildētāja un viņas bijušais pilnvarnieks SIA „Protimber" valdes loceklis /pers. C/ rīkojušies negodprātīgi, iedzīvojušies uz prasītājas rēķina.

Tā kā 2007.gada 28.marta pirkuma līguma 6.punktā /pers. B/ ir uzņēmusies atbildību par visām sūdzībām un prasībām, kuras var tikt celtas no prasītājas puses, un 2007.gada 29.marta cirsmas pirkuma līgums nav izpildīts, atbildētājiem uzliekams pienākums atjaunot ciršanas apliecinājumu Nr.170455, 170456, 170457, 170458, 170459, 170460, 170461, 170462 un 170488 darbību.

[2] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2010.gada 7.aprīļa spriedumu prasība noraidīta.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatot lietu sakarā ar z/s „Asaru krogs" apelācijas sūdzību, 2011.gada 16.septembrī taisījusi lietā analogu spriedumu.

Ar Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 27.marta spriedumu minētais apelācijas instances tiesas spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[3] Atkārtoti izskatot lietu, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 19.novembra spriedumu prasību noraidījusi, norādot turpmāk izklāstīto pamatojumu.

[3.1] Kā izriet no prasības pieteikuma un apelācijas sūdzības, lūdzot atjaunot ciršanas apliecinājumus, kurus bija nokārtojis SIA „Protimber" valdes loceklis /pers. C/ kā /pers. B/ pilnvarnieks un atbilstoši kuriem z/s „Asaru krogs" noslēdza cirsmas pirkuma līgumu ar SIA „Protimber", prasītāja vēlas atjaunot valdījuma tiesības uz tai pārdotajiem „kokiem uz celma" /pers. B/ piederošajā īpašumā.

[3.2] Nav strīda, ka atbildētāji 2007.gada 28.martā noslēguši līgumu, ar kuru SIA „Protimber" par 30 000 LVL pārdota izcērtamo koku krāja īpašumos /Nosaukums C/ un /Nosaukums D/, bet 2007.gada 29.martā SIA „Protimber", pamatojoties uz cirsmas pirkšanas līgumu Nr.10, par 64 000 LVL pārdevusi z/s „Asaru krogs" kokus uz celma saskaņā ar mežniecības izsniegtajiem koku ciršanas apliecinājumiem Nr.170455, 170456, 170457, 170458, 170459, 170460, 170461, 170462 un 170488. Tāpat nav strīda, ka minētos ciršanas apliecinājumus saņēmis /pers. C/ saskaņā ar /pers. B/ 2006.gada 1.augustā izdoto pilnvaru, kuru pilnvardevēja vēlāk atsaukusi.

Madlienas mežniecība, pamatojoties uz /pers. B/ iesniegumu un faktu, ka pilnvara ir atsaukta, 2007.gada 24.augustā nolēmusi apturēt minētajos ciršanas apliecinājumos noteiktās darbības. Rīgas – Ogres virsmežniecība šo lēmumu atstājusi negrozītu.

[3.3] Meža likuma 1.panta 1.punktā noteikts, ka apliecinājums ir Valsts meža dienesta izsniegts dokuments, kas apliecina konkrētas plānotās darbības likumību un ir uzskatāms par šīs darbības atļauju. Ņemot vērā ciršanas apliecinājumos norādīto un Meža likuma 39.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto, atzīstams, ka /pers. B/ vienīgā ir tiesīga realizēt Meža likumā noteiktās īpašuma tiesības pilnā apjomā uz ciršanas apliecinājumos minēto virsmu. Taču viņa nav vienīgā persona, kas ir tiesīga realizēt ciršanas tiesības.

Tā kā ar 2007.gada 29.marta līgumu koki uz celma saskaņā ar prasībā norādītajiem ciršanas apliecinājumiem ir atsavināti prasītājai z/s „Asaru krogs", tai bija tiesisks pamats veikt ciršanas darbus atbildētājas nekustamajos īpašumos.

[3.4] /pers. B/ pārdevusi SIA „Protimber" izcērtamo koku krāju pēc 2007.gadā izdotajiem ciršanas apliecinājumiem (līguma 1.punkts), kas uzskatāmi par neatņemamu šī līguma sastāvdaļu. Tātad /pers. B/ saistības pret prasītāju uzņēmusies caur izsniegtajiem ciršanas apliecinājumiem. Tajā pašā laikā nav pamata atzīt, ka atbildētāja rīkojusies negodprātīgi, tos anulējot.

No Civillikuma 2312.panta 3.punkta un Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumu Nr.590 „Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi" 38.[1] panta izriet, ka meža īpašnieks ir tiesīgs pieprasīt apliecinājuma atcelšanu.

Ņemot vērā Madlienas mežniecības 2007.gada 30.oktobra vēstulē un Cēsu rajona prokuratūras 2008.gada 19.decembra vēstulē minētos faktus, nav pamata apšaubīt, ka /pers. C/, saņemot apliecinājumus kailcirtes veikšanai, ir rīkojies pretēji pilnvardevējas gribai un interesēm.

To, ka /pers. C/ pārkāpis pilnvaras robežas, apliecina fakts, ka Madlienas mežniecība ir apturējusi apliecinājumos norādītās darbības, pamatojoties uz īpašnieces iesniegumu par pilnvarnieka atsaukumu. Šādos apstākļos, kad ciršanas apliecinājumi saņemti kailcirtes veikšanai, ko pilnvardevējs nav

vēlējies, pilnvardevējam bija tiesības izsniegtos apliecinājumus atsaukt, un nav pamata viņai uzlikt pienākumu tos atjaunot.

Tas, ka prasītāja bija uzsākusi ciršanas darbus, nerada tai valdījuma tiesības uz meža īpašumu, kā arī nepadara viņu par meža tiesisko valdītāju (Meža likuma 1.panta 18.punkts). Jautājuma izlemšana par tālāko rīcību ar ciršanas apliecinājumiem ir īpašnieces tiesība.

[3.5] Arī SIA „Protimber" Meža likuma izpratnē nav tā persona, kurai būtu tiesības pieprasīt apliecinājumu izsniegšanu vai to atcelšanu, līdz ar to tai nevar uzlikt pienākumu atjaunot strīdus ciršanas apliecinājumus.

Turklāt koku krājums, uz kuru ciršanas tiesības saskaņā ar cirsmas pirkšanas līgumu ieguva prasītāja, iespējams, jau ir izcirsts, līdz ar to konkrētajā gadījumā ir zudis juridiskais pamats strīdus ciršanas apliecinājumu atjaunošanai. Prasības apmierināšanas gadījumā spriedums būtu neizpildāms, kas arī ir pamats prasības noraidīšanai.

Tādējādi prasība tās celtajā redakcijā ir noraidāma, bet prasītājai saglabājas tiesības prasīt zaudējumu piedziņu sakarā ar neiespējamu tālāku līguma izpildi.

[4] Kasācijas sūdzībā z/s „Asaru krogs" lūdz atcelt Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 19.novembra spriedumu un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, norādot tālāk minētos argumentus.

[4.1] Prasības noraidīšanas pamatā ir tiesas secinājums, ka nevis /pers. B/, atsaucot ciršanas apliecinājumus, rīkojusies negodprātīgi, bet gan viņas pilnvarnieks /pers. C/, kurš nav ievērojis pilnvarojuma robežas.

[4.1.1] Konstatējot, ka lietā nav pierādījumu, kas šādu faktu apstiprina (pirmās un otrās instances tiesas iepriekšējos spriedumos tāda argumentācija nav minēta), tiesai tas bija jāpaziņo prasītājai un jādod termiņš pierādījumu iesniegšanai, kā to paredz Civilprocesa likuma 93.panta ceturtā daļa. Tad prasītāja uzaicinātu /pers. C/ kā liecinieku un iesniegtu pierādījumus, ka /pers. B/ vēlāk saņēmusi apliecinājumus ciršanai iepriekš atsauktajā apjomā. Minētais pārkāpums ir novedis pie lietas nepareiza iznākuma.

[4.1.2] Tiesa vērtējusi /pers. C/ rīcību un atzinusi to par negodprātīgu un prettiesisku, lai gan /pers. C/ nav lietas dalībnieks. Līdz ar to pastāv Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas 4.punktā paredzētais pamats sprieduma atcelšanai.

[4.1.3] Madlienas mežniecības lēmums par izsniegto ciršanas apliecinājumu apturēšanu, uz kuru atsaucas tiesa, pats par sevi nedz pierāda, nedz noliedz pilnvarojuma robežu pārkāpšanas faktu, jo tā pamatā ir /pers. B/ kā meža zemes īpašnieces iesniegums. Lēmums nesatur secinājumus attiecībā uz pilnvarnieka rīcību. Arī Cēsu rajona prokuratūras vēstulē, atbildot uz prasītājas sūdzību par atteikumu ierosināt kriminālprocesu, nav analizēta pilnvarnieka rīcība. Neviens no minētajiem dokumentiem nesatur ziņas par faktiem, kurus norāda tiesa saistībā ar pilnvarojuma robežu pārkāpumu. Turklāt tiesa vispār nav vērtējusi /pers. C/ izsniegtās pilnvaras saturu un nav ņēmusi vērā, ka viņai samaksātā pirkuma maksa (kuru viņa negrasās atdot) ir tieši atkarīga no izcērtamās koku krājas apjoma. Tādējādi pierādījumu novērtēšanā tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo un trešo daļu.

[4.1.4] Tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 2313.pantu, jo pilnvarojuma atsaukšanas faktu atzinusi par pierādījumu pilnvarojuma robežu pārkāpumam.

[4.2] Vietnieka tiesiski noslēgts līgums saista pašu atvietojamo, līdz ar to lietā nepamatoti nav piemērots Civillikuma 1515.pants, uz kuru prasītāja atsaukusies apelācijas sūdzībā. Pilnvarnieka slēgto līgumu tiesiskumu no to juridiskās dabas ir apstiprinājis Senāts šajā lietā, bet to faktiskos apstākļus neviena no atbildētājām nav apstrīdējusi.

[4.3] Norādot otru prasības noraidīšanas iemeslu, ka sprieduma izpilde šajā lietā nav iespējama, apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 189.panta trešo daļu. Norāde spriedumā, ka strīdus mežs ir jau pilnībā izcirsts, pirmkārt, ir pieņēmums, otrkārt, dotu iespēju prasību izpildīt vismaz daļā, bet par pārējo – piedzīt zaudējumus. Tāpat tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, jo nevienu no saviem secinājumiem nav pamatojusi ar normatīvajiem aktiem, pēc kuriem tā vadījusies.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību SIA „Protimber", kura 2010.gada 18.augustā pasludināta par maksātnespējīgu, norādījusi, ka apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai nav pamata.

SIA „Protimber" likvidēta un 2014.gada 26.augustā izslēgta no komercreģistra.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments atzīst, ka spriedums atstājams negrozīts.

[7] Prasītāja cēlusi prasību, kuras mērķis ir uzlikt atbildētājām pienākumu izpildīt līgumsaistības. Lai šādu prasību apmierinātu, vispirms ir jānodibina pušu starpā pastāvoša līgumsaistība.

[7.1] Līgums ir vairāku personu savstarpējs ar vienošanos pamatots gribas izteikums, kura mērķis ir nodibināt saistību tiesību (Civillikuma 1511.pants). Pie katra saistību līguma būtības pieder vienas puses apsolījums un tā pieņemšana no otras puses – vienpusējs līgums vai savstarpējs apsolījums un tā pieņemšana no abām pusēm – divpusējs vai vairākpusējs līgums (Civillikuma 1512.pants).

Noslēdzot pirkuma līgumu, pārdevējs uzņemas saistību nodot pircējam pirkuma objektu par nolīgto samaksu. Līdz ar to pārdevējs uzņemas atbildības risku, ja nespēs saistību izpildīt.

Kā izriet no lietas materiāliem, /pers. B/ ir pārdevusi SIA „Protimber" koku ciršanas tiesības saskaņā ar 2007.gadā izdotajiem ciršanas apliecinājumiem. Savukārt SIA „Protimber" koku ciršanas tiesības (ciršanas apliecinājumi Nr.170455, 170456, 170457, 170458, 170459, 170461, 170462 un 170488) tālāk pārdevusi z/s „Asaru krogs".

Lietas materiālos esošie pirkuma līgumi apliecina, ka prasītājai z/s „Asaru krogs" līgumattiecības ir ar SIA „Protimber". /pers. B/ nekādu apsolījumu prasītājai nav devusi. Līdz ar to prasīt no līguma izrietošo saistību izpildi prasītāja ir tiesīga vienīgi no SIA „Protimber".

Tas, ka 2007.gada 29.marta cirsmas pirkšanas līgumā, kas noslēgts starp z/s „Asaru krogs" un SIA „Protimber", ir atsauce uz mežniecības izsniegtajiem koku ciršanas apliecinājumiem, nenodibina meža īpašnieces /pers. B/ līgumsaistību pret prasītāju.

[7.2] Prasītāja prasībā lūgusi uzlikt atbildētājām pienākumu atjaunot pirkuma līgumā norādīto ciršanas apliecinājumu darbību.

Nevar noliegt, ka ciršanas apliecinājumiem starp pusēm savstarpēji nodibinātajās pirkuma līguma attiecībās ir nozīme, jo tie pircējam piešķir tiesības veikt ciršanas darbus. Respektīvi, ciršanas apliecinājumi ietilpst pirkuma objektā. Tomēr Civillietu departaments uzskata, ka izvēlētais tiesību aizskāruma novēršanas līdzeklis (pienākuma uzlikšana atjaunot ciršanas apliecinājumus) rāda, ka prasītāja nav izpratusi ciršanas apliecinājuma juridisko dabu un tā ietekmi uz privāttiesiskajām attiecībām.

[7.3] Ciršanas apliecinājumu Valsts meža dienests izsniedz meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam, vai tā pilnvarotajai personai, pamatojoties uz meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja, vai tā pilnvarotas personas iesniegumu.

Apliecinājums (arī ciršanas apliecinājums) ir Valsts meža dienesta izsniegts dokuments, kas apliecina konkrētas plānotās darbības likumību un ir uzskatāms par šīs darbības atļauju (Meža likuma 1.panta 2.punkts, 12.pants).

Valsts meža dienests ir zemkopības ministra padotībā esoša valsts pārvaldes iestāde (Valsts meža dienesta likuma 1.pants), kas, veicot meža nozarē valsts pārvaldes funkcijas, uzrauga visos Latvijas mežos to normatīvo aktu ievērošanu, kuri regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu (Meža likuma 43.panta pirmās daļas 2.punkts).

Tiesiskā attiecība, kas šajā procesā rodas starp meža īpašnieku un Valsts meža dienestu (kurš īsteno valsts varu), ir publiski tiesiska attiecība, bet valsts pārvaldes iestādes izdotais apliecinājums ir administratīvs akts. Valsts meža dienesta amatpersonu izdotos administratīvos aktus un faktisko rīcību var apstrīdēt un pārsūdzēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā (Valsts meža dienesta likuma 10.pants). Tas nozīmē, ka visi ar ciršanas apliecinājumu izdošanu, atcelšanu vai darbības apturēšanu saistītie jautājumi un to tiesiskums ir pārbaudāms administratīvi procesuālajā kārtībā.

[7.4] SIA „Protimber" nav meža īpašniece un nav apveltīta ar tiesībām pieprasīt un saņemt ciršanas apliecinājumus. Nevar uzlikt personai pienākumu veikt darbības, kuras tā nav tiesīga veikt. SIA „Protimber" apsolījums nodot koku ciršanas tiesības saskaņā ar ciršanas apliecinājumiem, nepadara SIA „Protimber" par tiesīgo personu šo ciršanas apliecinājumu iegūšanā.

Attiecībā uz otru atbildētāju iepriekš jau norādīts, ka /pers. B/ nav līgumattiecību ar prasītāju, līdz ar to nepastāv no līguma izrietoša viņas saistība pret prasītāju, kuras izpildi varētu nodrošināt piespiedu kārtā ar tiesas spriedumu.

/pers. B/ pati ir tiesīga izlemt, vai un kad viņa realizēs kādu no savām subjektīvajām tiesībām, turklāt lēmumu par ciršanas apliecinājuma izdošanu

pieņem nevis meža īpašniece pati, bet Valsts meža dienests, ko vispārējās jurisdikcijas tiesa ietekmēt nevar.

Iepriekš izklāstītie apstākļi un apsvērumi, kā atzīst Civillietu departaments, izslēdz jebkādu iespēju apmierināt z/s „Asaru krogs" prasību tādā veidā, kādā tā celta.

[8] Apelācijas instances tiesa pārsūdzētajā spriedumā atzinusi, ka /pers. B/ ir uzņēmusies saistības pret prasītāju, tomēr prasību noraidījusi, jo nav saskatījusi negodprātību /pers. B/ rīcībā. No spriedumā norādītā izriet, ka tiesa par ļaunprātīgu atzinusi SIA „Protimber" valdes locekļa /pers. C/ rīcību, jo viņš pārkāpis pilnvarojuma robežas, kā arī atzinusi, ka strīdus mežs jau ir izcirsts un tādēļ spriedums būtu neizpildāms.

Civillietu departaments piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka secinājumi attiecībā uz pilnvarnieka rīcību, pilnvarojuma robežu pārkāpumu un meža izciršanas faktu izdarīti, pārkāpjot Civilprocesa likuma 97.panta noteikumus par pierādījumu novērtēšanu un pretēji Civilprocesa likuma 189.panta trešās daļas un 193.panta piektās daļas prasībām, nenoskaidrojot lietas faktiskos apstākļus. Līdz ar to tiesas secinājumus, uz kuriem balstīta prasības noraidīšana, nevar atzīt par pamatotiem. Tiesai vispār nebija nekāda iemesla šīs lietas ietvaros vērtēt /pers. B/ rīcības godprātību un /pers. C/ piešķirtā pilnvarojuma robežas, jo šiem apstākļiem izskatāmajā lietā nav nekādas nozīmes.

Tādējādi Civillietu departaments par pamatotiem atzīst kasācijas sūdzībā norādītos apsvērumus, kas ir pietiekams iemesls pārsūdzētā sprieduma atcelšanai. Tajā pašā laikā Civillietu departaments uzskata, ka apelācijas instances tiesas sprieduma otrreizēja atcelšana un lietas nodošana atkārtotai izskatīšanai, situācijā, kad šajā lietā prasītājai labvēlīgs rezultāts nav iespējams (*sk. šī sprieduma 7.punktu*), būtu pretrunā lietderības un procesuālās ekonomijas principam.

Ņemot vērā minēto un to, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas gala iznākums ir pareizs, spriedums ir atstājams negrozīts, bet par kasācijas sūdzību samaksātā drošības nauda 284,57 *euro* kasācijas sūdzības iesniedzējam atmaksājama (Civilprocesa likuma 458.pants).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 19.novembra spriedumu atstāt negrozītu.

Atmaksāt z/s „Asaru krogs" drošības naudu 284,57 *euro* (divi simti astoņdesmit četri *euro,* 57 centi).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese (paraksts) A.Briede

Tiesnesis (paraksts) I.Bisters

Tiesnese (paraksts) M.Senkāne

NORAKSTS PAREIZS

Tiesnese A.Briede

Rīgā 2016.gada 5.decembrī